

Методика організації занять гуртків з образотворчого, декоративного мистецтва та дизайну в позашкільному навчальному закладі

Анотація. У статті розглянуто методику занять мистецьких гуртків позашкільного навчального закладу, зокрема гуртка декоративного, образотворчого мистецтва і дизайну.

Ключові слова: гурткова робота, образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, дизайн.

Abstract. The article deals with the methods of classes of art circles of an extracurricular educational institution, in particular, the circle of decorative, fine arts and design.

Keywords: circle work, fine arts, decorative art, design.

Постановка наукової проблеми. Розбудова Української держави ставить надзвичайно важливе і невідкладне завдання – виховання справжнього громадянина і патріота рідної землі. А таких людей треба виховувати за допомогою залучення до мистецтва та національних народних традицій. А це ґрунтується на таких найважливіших принципах національного виховання, як народність, природовідповідність, культуровідповідність, гуманізація, демократизація, безперервність виховання, етнізація, диференціація та індивідуалізація освітнього процесу, зв'язок із життям, послідовність, систематичність і варіативність форм і методів навчання та виховання, свідомість, активність, самодіяльність і творча ініціатива учнів, єдність педагогічних вимог до занять у гуртках з різних видів мистецтва [1].

Гурткові заняття мають великі можливості практичної реалізації загальних завдань, спрямованих на формування особистісних рис учнів, що включають у себе національну самосвідомість, розвинену духовність, моральну, художньо-естетичну, правову, трудову, фізичну та екологічну культуру. На сьогоднішній день актуальною стала проблема збереження культурної та історичної спадщини народу. Мистецтво, зокрема декоративне, образотворче та дизайн органічно увійшли до сучасного побуту і продовжує розвиватися, зберігаючи національні традиції. У центрі уваги позашкільної педагогіки стоїть особистість дитини з її потребами й інтересами. Заняття у гуртку спрямовані на покращення якості дитячого життя на основі творчих ініціатив вихованців і педагогів, принципів самореалізації і максимального збільшення соціального досвіду дитини; духовної єдності особистості і колективу у спільній цікавій діяльності і відпочинку [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні принципи позашкільної освіти і виховання закладені у працях І. Бега, О. Биковської, В. Вербицького, Г. Пустовіта, С. Русової, Т. Суцценко, С. Шацького. Особливості формування творчих якостей вихованців під час гурткової роботи висвітлювали Я. Треф'як, Н. Литвинова, І. Прус.

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні методики організації занять гуртків з образотворчого, декоративного мистецтва та дизайну в позашкільному навчальному закладі.

Виклад основного матеріалу. Враховуючи специфіку роботи в гуртках, кожен керівник вишукує, випробовує власні знахідки, що найбільше відповідають його напрямку роботи, його вихованцям.

Варто зазначити, що є загальні вимоги до організації і проведення занять, яких потрібно дотримуватися. Зокрема, неструктуроване заняття може призвести до його хаотичності, спонтанності, витрачання часу та зайвих сил, а в такому випадку стають неможливими реалізація задач програми та досягнення поставленої мети. Тому необхідно приділяти увагу підготовці та проведенню занять виходячи зі змісту програм, щоб воно було ефективним, з максимально раціональним використанням часу.

У процесі підготовки до занять в гуртках декоративного, образотворчого мистецтва та дизайну необхідно пам'ятати, що, крім реалізації навчальної та розвивальної мети, організовується виховний процес. Його ефективність залежить від цілого ряду поєднаних факторів.

Педагогічна організація групової діяльності дітей в гуртку характеризується тим, що вона визначена виховною метою. Для педагога діяльність дітей – завжди активна форма їх ставлення до

світу в усіх проявах.

Не можна стверджувати, що результат навчання стоїть на другому плані, але він має виконувати роль педагогічного засобу і ні в якому разі не компенсує виховний результат. Співвідношення предметного і виховного результатів в організації гурткової діяльності дітей є найбільш тонкою та складною проблемою. Їх делікатність полягає у тому, що учні не знають про виховний задум педагога, їх захоплює предметний результат: вони малюють, виконують ескізи, займаються ткацтвом не для власного виховання [3].

Організація виховного впливу завжди є творчим актом, тому що наявна значна кількість змінних чинників і комбінації їх нескінченні. Вікові та індивідуальні особливості, рівень їхнього розвитку, характер та майстерність педагога, історія їх взаємовідносин, психологічний клімат у закладі та гуртку та багато іншого, навіть погодні умови, – все це обумовлює результат. Вибір технології педагог здійснює особисто, залежно від рівня кваліфікації, творчого потенціалу [4].

Кожен вид мистецтв безпосередньо характеризується способом матеріального буття його творів і застосовуваним типом образних знаків. З-поміж інших видів мистецтв декоративне мистецтво є унікальним етнокультурним явищем нашого народу [5]. Специфіка образотворчого, декоративного мистецтва та дизайну визначає і засоби естетичного виховання учнів. Роль мистецтва в естетичному розвитку учнів дуже велика: розвиток художньо-творчих здібностей дитини; розвиток технічних навичок; виховання інтересу до зображувальної діяльності, розвиток у учнів художньо-творчої уяви, оригінального, нестереотипного асоціативно-творчого мислення, художньо-образних якостей зорового сприйняття, спостережливості, зорової пам'яті та ін.; формування знань про народну творчість, її історію; формування потреб і здібностей до продуктивної творчості, вміння створити виразний художній образ, оригінальну композицію, оволодіння основами художньо-образної мови і виражальними можливостями художніх матеріалів та різних видів художніх технік; формування в уяві учнів цілісної картини культурного простору, виховання інтегрованої особистості; участь у художній продуктивній праці, пов'язаній з естетичним оформленням сучасного життя тощо [6].

У позашкільній роботі існує своя специфіка. Враховуючи досвід педагогів, доцільним вважається застосування наступних форм організації занять: групові та індивідуальні. Необхідно уникати заорганізованості, варто обирати форми організації занять з мистецтва, які зроблять навчання цікавим, особливим.

Важливо своєчасно виявити природні задатки, схильність учнів, стимулювати творчу діяльність, закріпити досягнутий результат постійними тренуваннями. В гуртках образотворчого, декоративного мистецтва та дизайну для формування, відпрацювання вмінь та навичок застосовується як репродуктивний метод навчання (виконання вправ), так і проблемні методи навчання. Метод проблемного навчання необхідно застосовувати для самостійної, пошукової роботи учнів (вивчення візерунків, кольору, характеру матеріалу, технології виготовлення виробів, історії дизайну тощо).

Зауважимо, що під час виконання практичних робіт в гуртках з образотворчого, декоративного мистецтва та дизайну психолого-педагогічна діяльність направлена на посилення різноманітних шляхів розвитку у тих, що навчаються відчувати кольорові, хроматичні й ахроматичні взаємодії в процесі обробки композиційних елементів виробів. Паралельно, навчаються виконувати вправи з формотворення, вивчають прийоми пластичної трансформації та художньої активізації форм [3].

Серед поширених видів декоративного мистецтва варто в гуртковій роботі вивчати художню обробку металу – як одне з найважливіших ремесел матеріальної культури – своїм корінням сягає глибокої давнини. Твори з металу, згідно морфології творів мистецтва, належать до образотворчого мистецтва – скульптури, архітектури, декоративно-прикладного і монументально-декоративного. Низка творів займає перехідне місце між скульптурою і декоративно-прикладним мистецтвом [7]. Також в гуртковій роботі позашкільного закладу слід звернути увагу на вивчення художнього ткацтва, при цьому виготовляти запланований виріб з учнями можна з використанням як ткацьких верстатів (вер-тикальних чи горизонтальних) або рами. Основним принципом тут є творчий підхід. Учителю має заохочувати учнів до пошуку тієї інформації чи виробів, виготовлених у техніці ручного ткацтва, яка є найбільш цікавою особисто для них, і на їх думку виглядає оригінально чи привабливою [8].

Художній розпис тканини – батик увібрав у себе особливості і художні прийоми таких видів образотворчого мистецтва як живопис, графіка, мозаїка, вітраж. Багато спеціальних засобів дозволяють розписувати одяг та його деталі, предмети інтер'єру, картини. Учителю ознайомлює учнів з видами батика – гарячим, холодним, вузликовим та вільним розписом тканин (арт-батик). Вільний розпис потребує найменших затрат зусиль та спеціальних навиків. Його можна виконувати на будь-якій тканині, різноманітному одязі, прикрашаючи його і цим підкреслюючи індивідуальність. Вільний розпис предметів для інтер'єру допомагає оздобити простір, в якому живе людина, створюючи відповідний настрій [9]. Щодо вивчення дизайну, варто зосередити увагу, на вивченні сучасного флора- та фітодизайну. Основні завдання гуртка «Флора- та фітодизайну» полягають у формуванні пізнавальної компетентності: оволодіння основами дизайну інтер'єру, поняттями проектування предметів та флора- та фітодизайну; практичної компетентності: формування вміння і навичок роботи з різними матеріалами та інструментами, з живими рослинами; конструювання і моделювання моделей дизайну інтер'єру; творчої компетентності: емоційний, фізичний та інтелектуальний розвиток, задоволення потреби особистості у творчій самореалізації, бажання творити і втілювати свої ідеї в життя; соціальної компетентності: виховання культури праці й спілкування; формування самостійності, працелюбства, пробудження та формування інтересу до дизайнерської діяльності тощо. Заняття в гуртку «Флора- та фітодизайну» формують у учнів старших класів творче мислення, переконують у доцільності формування естетичного предметного середовища. Програма побудована таким чином, щоб через історію розвитку предметного середовища дати можливість учням ознайомитися із можливостями дизайну, зокрема флора- та фітодизайну інтер'єру. Поступова подача основ образотворчої грамоти та композиції дає можливість учням не тільки набути знання та практичні навички, але й сформувати об'ємно-просторове мислення, вміння аналізувати зовнішню форму та конструкцію предметів дизайну інтер'єру [10].

Висновки. Враховуючи специфіку роботи в гуртках з образотворчого, декоративного мистецтва та дизайну, кожен керівник вишукує, випробовує власні знахідки, що найбільше відповідають його напрямку роботи, його учням. З цією метою потрібно визначитися з вибором педагогічної технології, формою проведення, типом, структурою тощо. Керівники гуртків у своїй діяльності зобов'язані поєднувати дві функції: навчальну і соціально-педагогічну. Навчальна – задоволення освітніх потреб гуртківців у професійній орієнтації, соціально-педагогічна – забезпечення виховної функції, соціального захисту, оздоровлення, реабілітації, соціальної адаптації учнів. Саме гурткова робота з образотворчого, декоративного мистецтва, реставрації розвиває як інтелектуальні, так і творчі здібності учнів. Діяльність гурткової роботи орієнтована на можливість ознайомлення учнів з особливостями художньо-образної мови образотворчої та дизайнерської діяльності, з різноманітними техніками і доступною технологією створення художнього образу у власних творчих дизайн-проектів.

Список використаних джерел:

1. Zuziak Tatyana, Marushchak Oksana. Formation of artistic-aesthetic competence means of decorative and consumer art: content and structure of phenomenon. *Development of modern science: the experience of European countries and prospects for Ukraine*: edited by authors. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2019. P. 17-40.
2. Зузяк Т.П., Пінаєва В.В., Лудан Д.В. Роль гуртка декоративно-ужиткового мистецтва в формуванні естетичного смаку учнів. *Актуальні проблеми підготовки вчителя трудового навчання та технологій середньої школи: теорія, досвід, проблеми*. Вінниця: ВДПУ, 2018. Вип. I.
3. Збірник програм для гуртків художньо-естетичного та декоративно-прикладного напрямів (для позашкільних загальноосвітніх навчальних закладів) / Укладачі Іова В. Ю., Красномоєць Л. В., Григорчук Т. В. Кам'янець-Подільський: «МЕДОБОРИ-2006», 2007. 272 с.
4. Зузяк Т.П., Ковальов Ю.Г., Павленко І.В. Формування творчого мислення у майбутніх учителів технологій під час вивчення мистецтва. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2013. Вип. 34. С. 336-340.
5. Марущак О.В., Зузяк Т.П. Зміст поняття художньо-естетичної компетентності педагога в галузі декоративно-ужиткового мистецтва. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2019. Вип. 53. С. 185-189.
6. Зузяк Т.П., Капустіна О.І. Значення вивчення мистецьких дисциплін у художніх професійно-

технічних закладах освіти. *Сучасні інформаційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2011. Вип. 27. С. 102-105.

7. Зузяк Т., Марущак О., Стешин Є. Інтеграційний підхід до навчання учнів ПТНЗ художньої обробки металу. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. Умань, 2019. Вип. 2. С. 46-53.

8. Зузяк Т.П., Музика О.Р. Особливості навчання учнів старшої школи технології ручного ткацтва. *Актуальні проблеми підготовки вчителя трудового навчання та технологій середньої школи: теорія, досвід, проблеми*. Вінниця: ВДПУ, 2018. Вип. I.

9. Зузяк Т.П., Якубівська Н.Л. Художній розпис як вид декоративно-ужиткового мистецтва на уроках технологій учнів середньої школи. *Актуальні проблеми підготовки вчителя трудового навчання та технологій середньої школи: теорія, досвід, проблеми*. Вінниця: ВДПУ, 2018. Вип. I.

10. Зузяк Т.П., Волинець В.М., Дурба Т.Л. Організація роботи гуртка «Флора- та фітодизайну інтер'єру» в учнів старшої школи. *Актуальні проблеми підготовки вчителя трудового навчання та технологій: теорія, досвід, проблеми*. Вінниця: ПП Балюк І.Б., 2019. Вип. 2. С. 97-100.